

LIBRETO STÁLÉ EXPOZICE PŘÍRODOVĚDNÉ ČÁSTI

Daniel Hrčka

biolog Oblastního muzea Praha-východ, p.o.

Úvod

Výstava stálé expozice – přírodovědné části bude připravena ve stávající místnosti přírodovědné expozice. Určujícími podmínkami pro realizaci expozice jsou rozloha sálu, velikost vchodu do sálu (90 × 200 cm), velikost nákladního výtahu a průchodnost schodiště pro velké exponáty.

Hlavní myšlenka

Hlavním smyslem expozice je prezentace nejcennějších částí přírody regionu – druhů a biotopů. Regionem je myšlena oblast na soutoku 2 řek – Vltavy a Labe a navazující širší oblast Polabí mezi Neratovicemi a Lysou nad Labem. Oblast na soutoku 2 řek je významná i geologicky – zasahují sem sopky z období starohor a v jednom případě i z období třetihor (nejjižnější výběžek soptického Českého středohoří). Krajina byla dlouhodobě pod vlivem člověka, a to jak v negativním smyslu, tak někdy i v pozitivním (udržení bezlesí a tím i vzácných druhů vázaných na bezlesou krajinu).

2 hlavní linie:

- krajina mezi dvěma řekami – výslunné skály, stepi, sopky, říční fenomén (kaňon Vltavy)
- krajina Polabí – lesy (zejména lužní lesy, doubravy), písčiny jako pozůstatky náplavových břehů divočícího Labe před regulací

Hlavním cílem expozice je ukázat co nejvíce z živé přírody a navodit dojem, že návštěvník se ve skutečné přírodě ocitnul hmatových, vizuálních, světelných a zvukových prvků, včetně plastického ztvárnění (vystupující strom z expozice s korunou ke stropu).

Koncepce výstavy

Výstava bude rozčleněna do 5 následujících vzájemně navazujících prvků. Až na geologii půjde o model navazující krajiny, která bude začínat stromem reprezentujícím lesy, pokračující do tůňky s vodním životem, postupně se zvedajícím do svahu se stepními společenstvy – svah bude tvořit stěnu jeskyně, která bude zachycovat noční život se zimujícími netopýry.

BLOK A

Představuje stěžejní pohledovou část, která bude věnována živé přírodě.

1. LESY

Prezentace lužního lesa výskytem významných zástupců obojživelníků, plazů a ptáků: čolek obecný (*Triturus vulgaris*), kuňka obecná (*Bombina bombina*), skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*), žluna zelená (*Picus viridis*), žluva hajní (*Oriolus oriolus*), velevrub malířský (*Unio pictorum*), ropucha obecná (*Bufo bufo*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), datel černý (*Dryocopus martius*), chřástal vodní (*Rallus aquaticus*), ledňáček říční (*Alcedo atthis*), strakapoud malý (*Dendrocopos minor*), veverka obecná (*Sciurus vulgaris*).

Podle možností využití i sbírky motýlů z pomocné sbírky (s nelokalizovanými anonymními sběry).

Vhodné by bylo i doplnění velkého savce – prase divoké (*Sus scrofa*), srnec obecný (*Capreolus capreolus*). Z prostorových důvodů to ale zřejmě nebude možné (není ani součástí sbírky).

2. VODA

Prezentace vodního biotopu s tůňkou a vodními živočichy:

škeble rybníčná (*Anodonta cygnaea*), čolek velký (*Triturus cristatus*), blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*), ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*), dudek chocholatý (*Upupa epops*),

moták lužní (*Circus pygargus*), včelojed lesní (*Pernis apivorus*), křeček polní (*Cricetus cricetus*).

Významné bude zastoupení vodních ptáků: kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), polák velký (*Aythya ferina*), potápka roháč (*Podiceps cristatus*), kopřivka obecná (*Anas strepera*).

Dominantu může tvořit volavka popelavá (*Ardea cinerea*) nebo čáp bílý (*Ciconia nigra*).

3. STEPI, SKÁLY

Prezentace stepních a skalnatých biotopů, suchých výslunných svahů výskytem významných zástupců obojživelníků, plazů a ptáků:

ještěrka obecná (*Lacerta agilis*), skřivan polní (*Alauda arvensis*), stehlík obecný (*Carduelis carduelis*), ťuhýk menší (*Lanius minor*), ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*), lasice kolčava (*Mustela nivalis*), ropucha obecná (*Bufo bufo*), skokan hnědý (*Rana temporaria*), slepýš křehký (*Anguis fragilis*), dlask tlustozobý (*Coccothraustes coccothraustes*), brhlík lesní (*Sitta europaea*)

4. JESKYNĚ, NOČNÍ ŽIVOT

Ukázka nočního života, která bude ztvárněna pohledem do jeskyně. Důraz bude kladen na ukázkou zimujících netopýrů:

netopýr černý (*Barbastella barbastellus*), netopýr severní (*Eptesicus nilssonii*), netopýr večerní (*Eptesicus serotinus*), netopýr velkouchý (*Myotis bechsteinii*), netopýr vodní (*Myotis daubentonii*), netopýr vousatý (*Myotis mystacinus*), netopýr velký (*Myotis myotis*).

Tato část bude doplněna ukázkami živočichů s převládající noční aktivitou: kuna lesní (*Martes martes*), ježek západní (*Erinaceus europaeus*), plch velký (*Glis glis*), liška obecná (*Vulpes vulpes*), puštík bělavý (*Strix uralensis*).

V případě možnosti bude doplněna některými nočními bezobratlými či nočními motýly.

BLOK B

Jedná se o prostor nacházející se po levé straně při vstupu do expoziční místnosti. V současnosti je prostor koncipován jako geologická výstavka kamenů zastoupených v regionu, doplněná panely o geologickém vývoji území.

5. GEOLOGIE

Prezentace významných geologických odkryvů formou ukázek jednotlivých hornin zasazených do grafického vývoje života od starohor po čtvrtohory:

Proterozoikum: droba (Odolena Voda, Martinov), spilit (Odolena Voda), bulžník (Brázdím - Kuchyňka), prachovec (Úvaly),

Ordovik: slepenec (Popovice – Marešovka), silicit (Úvaly – Vinice), břidlice (Úvaly – Vinice, Tuklaty), břidlice + konkrce s fosiliemi (Popovice/ Hrušov), skalecké křemence (Dřevčice – V Chobotech), dobrotivské břidlice (Dřevčice/Popovice)

Karbon: granit (Přišimasy a okolí, Mnichovice)

Perm: arkóza (Český Brod a okolí)

Křída: slepenec + pískovec (Vyšehořovice, Horoušany), kalovce (Vyšehořovice, Horoušany), pískovec (Podolánka – Cvrčovice), glaukonitový pískovec (Praha – Prosek), slepenec (Sluhy, Kojetice), biodetritický vápenec (Předboj), „opuka“ (spongilit) (okolí Proseka), slínovec (Lysá n.L. – Vinice, Přerovská nebo Semická hůra), vápenec (Lysá n.L. – Vinice, Kochánky)

Terciér: neovulkanit (Kopeč)

Kvartér: štěrkopísek (okolí Staré Boleslavi)

BLOK C

Část, která bude sloužit k edukativním účelům

Doprovodné programy

Budou zacíleny především na aktuální problematiku studia a ochrany biodiverzity. Budou mít formu projekcí v místnosti přírodovědné expozice, obměňovaných témat, přednášek v koncertním sále. K dispozici budou pracovní listy či jiné ekovýchovné materiály.

Bezpečnostní prvky

Větší část exponátů bude chráněna ve vitrínách. Bude nutné zajistit ukázky hornin v geologické části proti spadnutí. V expozici budou zajištěny vhodné klimatické parametry.

Osvětlení a zatemnění:

Místnost bude mít zatemněná okna. Osvětlení bude realizováno pomocí led-svítel. Speciální světlo bude umístěno do části noční život.

Perspektivy

Možnost snadného převedení daného projektu na nadčasovou expozici s nosným tématem význam, výzkum a ochrana biodiverzity.

Transportní podmínky

Bude nutné logisticky řešit přístupové trasy pro větší exponáty.

Personální zabezpečení

Realizaci expozice bude zabezpečovat jeden kurátor (RNDr. Daniel Hřčka).